

ФІЛОСОФІЯ - СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ І УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження. Філософія як світоглядна основа економічного управління і господарювання досить складна тема, яка потребує багато досліджень і практичних спостережень. Саме людина в основних формах своєї життєдіяльності акумулює матеріальне і духовне, в цілісному вигляді відтворює життя де внутрішньо взаємопов'язані її філософські погляди, економічні знання, культура і мораль, релігія і т.д. Економіка стає сукупною, єдиною матеріально-духовною сферою по якій особистість реалізує себе як цілісність.

Мета дослідження – вивчити що таке економічна діяльність суспільства, від чого залежить сучасна філософія ринку, як на суспільство впливають економічні закони і закони економічної теорії, а також що таке раціональна економіка і ефективне управління.

Об'єкт дослідження: елементи філософії в управлінні та господарюванні. **Предмет дослідження:** аналіз взаємозв'язків економіки та філософії.

Сучасні відомі вчені на сьогоднішній день вважають, що універсальна синергетична модель є системоутворюючим явищем. Але вже з самого початку написання роботи хочеться висловити думку класиків з проблем філософії, які вважають що визначення раціональної економіки і взагалі визначення економічного механізму суспільства не буде вирішено, так як не вирішена проблема виникнення самого суспільства і закону його життя.

Суспільство вчені трактують по різному. Наприклад О.О. Богданов розглядав суспільство з боку організації і управління: «Будь-яка діяльність людини є організацією і дезорганізацією.» Сучасна філософія - це перш за все поле фундаментальна і при цьому універсальна методологія, логіка і теорія пізнання сучасного світу, це загальне світоглядне знання, у якому багато розмірностей визначає теоретико-методологічні, істотні ознаки будь-якої соціальної теорії, в тому числі економічної. Визначень, що таке економіка на сьогоднішній день безліч, але узагальнюючи їх можна сказати, що економіка являє собою сукупність взаємин щодо процесу суспільного виробництва, розподілу, перерозподілу і споживання суспільного продукту. Таким чином, обов'язковим і основним елементом економічних відносин є виключно людина [1].

Одночасно, економіка є ознакою освіти «суспільства, характеризує рівень його розвитку» і є «кровоносною системою» будь-якого суспільства, функціонування якого, знову ж таки, неможливо без економічних відносин [1]. Метою створення й існування суспільства є задоволення потреб людини. Певними регуляторами суспільних відносин і метою спрямувань і прагнень людини в конкретній історичній період є система цінностей та ідеалів. Необхідно відзначити, що система цінностей формується під впливом умов щоденного існування кожної конкретної людини, одночасно здійснюючи непрямий вплив на зазначені умови.

Таким чином, спостерігаємо прямий зв'язок між станом економіки як шляху реалізації інтересів людини, якістю системи ідеалів і цінностей. Однією з характерних особливостей сучасної науки є те, що всі речі розглядаються як системи, так як цілісні елементи яких знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності [1]. Щоб вивчити одне явище потрібно виходити з того, що воно пов'язане з іншими. Кожне явище розглядається як система, особливістю якої є ставлення причин і наслідків.

Філософія управління під сухі алгоритми організаційної діяльності підводить соціальне тіло, робить його організмом і тим самим вдихає у нього життя, бо така форма притаманна тільки живому, і, врешті-решт, робить його розумною і рефлектуючою колективною особистістю [2, с. 414].

Філософія управління створює і об'єктивує у інформаційній матриці суспільства специфічне семантичне поле для розробки теорії соціального управління. Філософія управління має забезпечити категоріальний апарат для розробки загальної теорії управління, оскільки мова – це засіб побудови соціальних конструкцій. «Мова по суті своїй є, за оцінкою О. Богданова, процес організаційний, і притому універсального характеру. За її допомогою організується будь-яка практика людей в їх співпраці [2, с. 435].

Філософські проблеми управління вступають в справу тоді, коли у людини виникає потреба проникнути в глибочинь якоїсь реальності, зрозуміти її сутнісні підстави. Філософські проблеми управління – це частина загальної філософії, одна з її галузей. Власне, філософські проблеми управління – це не тільки наука. Це знання, що допускає невизначеність, неоднозначність, послідовне обмеження, подолання і сприймане як необхідна приналежність до методології науки.

В інтелектуальному світі з'являються філософські проблеми управління. Вони дають відповідь на «методологічну й інструментальну» кризу сучасної теорії управління, яка стикається з масою труднощів. Ці проблеми вступають у справу тоді, коли у людина хоче проникнути в глибочинь якоїсь реальності. Філософські проблеми управління – це частина загальної філософії, одна з її галузей; це знання, що допускає невизначеність, неоднозначність, послідовне обмеження, подолання і сприймане як необхідна приналежність до методології науки [3].

Виявлення найбільш значущих зв'язків дає можливість визначити загальні тенденції, причини та напрямки розвитку системи. Таким чином системний підхід можна застосовувати при дослідженні проблем економіки і філософії. Систему можна визначити, як об'єднання, існування і зміст якої обумовлений зовнішньою і внутрішньою необхідністю.

Потенційно кожна система має багато станів, в які вона може переходити за певних обставин. Заданий стан – стан системи, яке в даних умовах найбільш оптимальний для її діяльності і повністю відповідає призначенню і природі системи. «Якщо не враховувати теорії систем в управлінській та господарській діяльності неможливо досягти бажаних результатів своєї діяльності, так як якщо якийсь елемент не взяти до уваги, рівновагу порушить вся система.» Сучасні вчені, як було сказано раніше, вважають економіку універсальної синергетичної моделлю. Кожна модель це певний хаос, який намагається досягти рівноваги, але це не можливо, так як рівновагу стримує розвиток.

Синергетична теорія унікальна, але людині дуже важко прийняти цю модель, тому що непередбачуваність і випадковість завжди є таємницею для людського уявлення. В управлінні є таке поняття, як ризик, і синергетична теорія дуже вдало характеризує цю категорію. При однакових заданих умовах одна організація може процвітати, а інша - загине, все буде залежати від обставин, які супроводжують їх. У господарській діяльності потрібно завжди пам'ятати про ризик, випадковість, непередбачуваність обставин, а також удачу і добру вдачу.

На початку ХХ ст. формується концепція саможертвності (В.Зомбарт «Торгаші і герої»). О. Шпенглер, представник філософії життя, наголошує, що праця – не товар, а обов'язок, що в ідеалі не продається, а жертвується. Звертається також увага на те, що різним національним культурам властиві різноманітні стереотипи економічної поведінки.

У ХХ ст. філософська думка представила опозицію: культура – цивілізація. На думку німецького філософа О. Шпенглера все різноманіття досягнень людства – це пошук істини, торжества краси, занепокоєння духу, що обслуговує людські потреби. Культура, коли вона виникає, має величезний духовний потенціал. Але потім вона втрачає духовність, тоді як її досягнення закріплюються в матеріальних об'єктах, тобто в цивілізації.

М. Вебер – видатний німецький філософ, одна з найвідоміших праць якого - «Протестантська етика і дух капіталізму», «Господарська етика світових релігій». Головна їх ідея – безпосередня обумовленість економічного життя окремих країн і народів закладеними в них релігійно-етичними нормами. М.Вебер розглядав релігію як один з найважливіших способів надання сенсу соціальному діянню, встановлює його значення і цілі. На відміну від К.Маркса, визначальну роль у світовій історії він віддав не економічним, а духовно-релігійним факторам й вважав, що світом людей повинні правити не споживання, а Істина, Добро, Краса.

У сучасній філософії господарювання, що переживає етап подолання суто економічного підходу до розуміння ефективності господарської системи, на часі намітився перехід від осмислення „внутрішньої» ефективності економічної системи до „зовнішньої», що визначається взаємовідносинами із соціальним світом і довкіллям (оскільки те, що є раціональним економічно, загрожує втратою розумного сенсу щодо життєвої практики і якості життя як таких). Це означає, що раціональність економіки розглядається в ширшому контексті, передусім в її відповідності чи невідповідності практичним (нормативним) ціннісним уявленням. Йдеться про подолання вузькоутилітарних підходів „чистої економіки», а отже й суто економічної раціональності ринку, підпорядкування практичному розуму, що, як відомо, є морально-етичним розумом [4].

У «Філософії господарства» збільшення багатства пов'язується з реалізацією прагнень, розглядається як життєве призначення людини і служіння Богу. Зростання народного багатства – шлях подолання бідності [4].

Та визначальна роль, яку соціальне управління відіграє у забезпеченні нормальної життєдіяльності суспільства, процесів функціонування і розвитку кожної з його структурних та функціональних підсистем, вимагає глибоко відповідальних підходів як до формування структури і організації діяльності органів управління, так і до професійної підготовки і виховання управлінських кадрів [5].

Цілком очевидно, що певна частина вказаних проблем становить предмет дослідження загальної теорії управління соціальними системами. Є частина, яка містить не менш цікаві і важливі, але досить широкі питання найбільш загальних закономірностей управління, методології управлінської діяльності, загальних умов її ефективного здійснення з позицій соціології і психології управління тощо, значною мірою стосується найімовірніше проблематики філософії управління.

Тому філософія управління має розглядатись як теоретична і світоглядна основа, по-перше, для формування цілісної й несуперечливої теорії соціального управління; по-друге, для побудови і обґрунтування основних методологічних засад ефективної управлінської діяльності; по-третє, для своєчасного виявлення виникаючих суперечностей між теорією і практикою управління, між суспільними потребами в належному управлінні та його фактичним здійсненням тощо [5].

Висновок: Таким чином, економічна діяльність є найважливішою частиною соціального життя, до неї залучені всілякі норми, правила, моральні зобов'язання та інші суспільні навички людської істоти, з яких це життя складається. Філософія господарювання співвідносить знання про господарство з моральними проблемами. Економіка часто буває байдужою до морального. Філософія господарства націлює людину на господарювання з любов'ю.

Література

1. *Философия как мировоззренческая основа хозяйствования и управления в условиях рынка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://askold.net>*
2. *Бех Ю. В. Філософія управління соціальними системами : монографія / Ю. В. Бех ; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 623 с.*
3. *Філософські проблеми управління: предмет, об'єкт і завдання. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua>*
4. *Г. Г. Фесенко «Філософія господарювання» конспект [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://refdb.ru>*
5. *Основні функції філософії управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://studfiles.ru>*
6. *Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 72-81.*
7. *Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.*
8. *Шумка М. Морально-етичні виміри діяльності державного управління / Михайлина Шумка // Україна і світ у третьому тисячолітті: політичні, економічні, правові та культурні виміри: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: Південноукраїнський педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського. – 2015. – Ч.11. – 180с. – С. 17*